

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum ab vni prino possit proceder multitudo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

creatura procedat a Deo per necessitatem naturæ, licet ipsa actio sit Dei essentia uel natura.

Ad XIX. Dicendum, quod creatura assimilatur Deo, quantum ad generales conditiones, non autem quantum ad modum participandi. Alio enim modo esse, est in Deo & in creatura, & similiter bonitas. unde licet à primo bono sint omnia bona, & a primo ente sint omnia entia, non tamen à summo bono sunt omnia bonae, nec ab ente necessario sunt omnia per necessitatem.

Ad XX. Dicendum, quod voluntas Dei est eius essentia, unde hoc quod agit per uoluntatem, non remouet quin per essentiam suam agat. Non enim est uoluntas Dei, aliqua intentio addita diuina essentia, sed ipsa essentia.

ARTICULVS XVI.

Utrum ab uno primo possit procedere multitudo.

Extodecimo quaeritur. Utrum ab uno primo possit procedere multitudo. Et vsq̄ non. Sicut enim Deus est per se bonum, & per consequens summum bonum, ita est per se & summe istum: sed ab eo in quantum est bonum, non potest procedere nisi bonum. ergo nec ab eo procedere potest nisi unum.

3. p. 4. 47. ar. 1. & 2. c. 6. c. 39. vsq̄ ne ad 45. & 3. c. 97.

Ar. præced.

Lib. 10. c. 9. no. 3.

Lib. 1. c. 6. 3. to. 2.

¶ 2 Præ. Sicut bonum conuertitur cū ente, ita & unum. Sed in his, quæ sunt entia, oportet attendi assimilationem creaturæ ad Deum, ut supra dictum est, ergo sicut in bonitate, ita & in unitate oportet Deo creaturæ assimilari, ut scilicet sit una ab uno.

¶ 3 Præ. Sicut bonum & malū opponuntur priuatiue si cōter accipiantur, licet sint cōtraria prout sunt habituum dīa, ita unum & multa opponuntur priuatiue, ut patet in 1. 0. Metaph. Sed malitiam nullo modo dicimus a Deo procedere, sed ex defectu causarum secundarum eam incidere. ergo nec debet poni, q̄ multitudinis Deus sit causa.

¶ 4 Præ. Oportet proportionaliter accipere causas, & causata, quia uidelicet singularia sunt causa singularium, & uniuersalia uniuersalium, ut patet per Phil. 2. Physic. Sed Deus est causa maxime uniuersalis, ergo suus p̄prius effectus est effectus maxime uniuersalis, scilicet. Sed ex hoc quod res habent esse non est multitudo, cum multitudinis sit causa diuersitas uel differentia. In esse uero omnia conueniunt. ergo multitudo non est à Deo, sed ex causis secundis: ex quibus causantur particulares rerum conditiones s̄m quas etiam differunt.

¶ 5 Præ. Vniuersaliusque effectus est aliquam propriam causam accipere. Sed impossibile est unum esse proprium multorum, ergo impossibile est, q̄ unum sit causa multitudinis. Sed dices, q̄ hoc tenet in causis naturalib. non in causis uoluntarijs.

¶ 6 Sed contra. artifex est causa artificij per uoluntatem. procedit autem artificiatum ab artifice secundum propriam formam illius artificij, quæ est in artifice. ergo etiam in uoluntarijs effectus quilibet requirit propriam causam.

¶ 7 Præ. Oportet esse conformitatem inter causam, & effectum. Sed Deus est omnino unus & simplex. ergo in creatura quæ est eius effectus, nec multitudo nec compositio debet inueniri.

¶ 8 Præ. Diuersorum gentium non potest esse idē effectus immediate, sed sicut causa appropriatur effectui, ita effectus causæ, ergo nec eiuſdem causæ possunt esse plures immediate effectus, & sic idem quod prius.

¶ 9 Præ. In Deo est eadem potentia generandi, spirandi, & creandi: sed potentia generandi non est nisi ad unum, similiter nec potentia spirandi, quia in trinitate non potest esse nisi unus filius, & unus Spiritus sanctus. ergo & potentia creandi terminatur tantum ad unum. Sed dices, quod uniuersitas creaturarum est quodammodo unum secundum ordinem.

¶ 10 Sed contra. Effectum oportet assimilari causæ: sed unitas Dei non est unitas ordinis, quia in Deo non est prius nec posterius: nec superius & inferius. ergo non sufficit unitas ordinis ad hoc, quod ab uno Deo plura possint educi.

¶ 11 Præ. Vnius simplicis non est nisi una actio. Sed ab una actione non est nisi unus effectus. ergo ab uno simplici, nō potest procedere nisi unus effectus.

¶ 12 Præ. Creatura procedit à Deo, non solum sicut effectus a causa efficiente: sed etiā sicut exemplatum ab exemplari. Sed unius exemplati est vñ exemplar proprium, ergo a Deo non potest procedere, nisi una creatura.

¶ 13 Præ. Deus est causa rerum per intellectum. Agens autem per intellectum agit per formam sui intellectus. Cum igitur in diuino intellectu nō sit nisi una forma, uideatur q̄ ab eo non possit procedere, nisi una creatura. Sed dices, quod licet forma diuini intellectus sit vna secundum rem, quæ est eius essentia, tamen attenditur ibi quædam pluralitas secundum diuersos respectus ad creaturas diuersas, & sic est ibi pluralitas rationis.

¶ 14 Præ. Sed contra: aut isti respectus plures sunt in intellectu diuino, aut sunt solū in rōne nostra. Si primo modo, ergo sequitur q̄ in intellectu diuino erit pluralitas: & non summa simplicitas. Si secundo modo, sequitur q̄ Deus non producat creaturas diuersas nisi mediante rōne nostra: ex quo oportet q̄ diuersas creaturas producat per diuersos respectus ad creaturas, qui non sunt nisi in ratione nostra, & sic habetur propositum, q̄ quod a Deo immediate non procedat multitudo.

¶ 15 Præ. Deus per apprehensionem intellectus sui res in esse producit. Sed in eo nō est nisi una apprehensio, quia suus intellectus est eius essentia, quæ est una. ergo non producit nisi unam creaturam.

¶ 16 Præ. Illud quod non habet esse nisi in rōne, non est creatum a Deo, quia huiusmodi uidentur esse quædā uana, ut chimera & huiusmodi. Sed similitudo non est nisi in rōne. significatur enim per abstractionem a multis, quod in rerum natura nō inuenitur. ergo Deus non est causa multitudinis.

¶ 17 Præ. Secundum Platonem, optimi est optima adducere. Sed optimum non potest esse nisi unum. Cum igitur Deus sit optimus, ab eo nō potest produci nisi unum.

¶ 18 Præ. Vnusquisque agens pp̄ finem, facit effectum suum propinquiores fini quantum potest. Sed Deus producendo creaturam ordinat eam i finem, ergo facit eam propinquissimam fini quantum potest. Sed hoc non potest nisi in uno modo fieri, ergo Deus non producit nisi unam creaturam.

¶ 19 Præ. Iniustum est q̄ aliquis inæqualia aliquibus tribuat, nisi aliqua inæqualitate circa eos procedente uel meritorum uel quarumcumque conditionum diuersarum. Sed operationem diuinā nō p̄cedit aliqua diuersitas: aliās ipse non esset prima cā oīum. ergo in prima rerum creatione non dedit creaturis inæqualia dona. Sed diuersitas creaturarum & multitudo attenditur secundū hoc, q̄ plus

C. ar. hic. no remore a prin.

plus vel minus recipiunt de donis diuinis: vt patet in quarto cap. coel. hierar. ergo in prima reru creatione, Deus multitudinem non produxit.

¶ 20 Præ. Deus creaturis communicat suam bonitatem quantum capaces sunt. Sed natura superioru creaturarū capax fuit huiusmodi perfectionis & dignitatis: vt essent causæ inferiorum creaturarum. Id enim quod est perfectius, potest agere in id quod est eo imperfectius: & communicare ei suam perfectionem. ergo videtur quod Deus creaturas inferiores mediantibus superioribus produxit, & ita ipse immediate non produxit nisi vnam creaturam aliis superioribus, quecumque sit illa.

¶ 21 Præ. Quanto aliqua forma sunt magis immateriales, tanto sunt magis actiua: vt pote magis a potentia separate. vnumquodque enim agit secundum quod est in actu, non secundum quod est in potentia. Sed formæ rerum quæ sunt in mente angeli, sunt magis immateriales quam formæ quæ sunt in rebus naturalibus. Cum ergo formæ naturales, sint causæ formarum sibi similibus, videtur quod multo fortius formæ, quæ sunt in mente angeli, produxerint formas rerum naturalium sibi similes. Diuersitas autem rerum, & per consequens multitudo est ex forma. ergo videtur quod multitudo non processerit a Deo, nisi mediantibus superioribus creaturis.

¶ 22 Præ. Quicquid Deus facit est vnum. ergo ab eo non est nisi vnum. Et ita ipse non erit causa multitudinis.

Li. 12. c. 5. §. 1. to. 2.

¶ 23 Præ. Deus non intelligit nisi vnum, quia nihil intelligit extra se: ut probatur in 11. Metaph. Sed ipse est causa rerum per intellectum suum. ergo ipse non causat nisi vnum.

In monolo. ex c. 8. a me. & c. 35.

¶ 24 Præ. Ansel. dicit, quod creatura in Deo est creatrix essentia. Sed creatrix essentia est tantum vna. ergo & creatura in Deo est tantum vna. Sed hoc modo creatura a Deo secundum quod in ipso processit, ergo a Deo non est nisi vna tantum creatura: & sic a Deo non procedit multitudo.

SED CONTRA est quod dicitur Sapient. 11. Omnia in numero & pondere & mensura dispositi sunt domine, sed numerus non est sine multitudine. ergo a Deo non procedit multitudo.

¶ 2 Præ. Virtus Dei præcedit virtutem cuiuslibet aliter rei: sed vnum punctum potest esse principium multarum linearum, ergo sic Deus, quauis sit vnus, potest esse principium creaturarum multarum.

¶ 3 Præ. Illud, quod est, proprium vni, in quantum est vnum, maxime competit ei, quod est maxime vnum: sed proprium est unitatis quod sit multitudinis principium. ergo hoc maxime competit Deo, quod est summe vnum, quod ab eo multitudo procedat.

Lib. 1. cap. 2. in prin.

¶ 4 Præ. Boetius dicit in principio Arithmetice, quod secundum exemplar numeri Deus res in esse produxit: sed exemplatum exemplari conformatur. ergo produxit res sub multitudine & numero.

¶ 5 Præ. in psal. dicitur. Omnia in sapientia fecisti, sed cum sapientis sit ordinare, oportet ea quæ per sapientiam sunt, ordinem habere: & per consequens multitudinem. ergo rerum multitudo a Deo processit.

RESPON. Dicendum, quod multa non posse procedere ab vno principio immediate, & proprie, videtur esse ex determinatione causæ ad effectum: ex qua videtur debitum & necessarium, vt si est talis causa, talis effectus proueniat. Causæ autem sunt quatuor, quarum duæ, scilicet materia & efficiens, præcedunt causatum secundum esse interdum. Finis vero etiam non

A secundum esse tamen finem intentionem. Forma vero neutro modo secundum quod est forma: quia cum per eam causatum esse habeat esse, eius simul est esse esse causati. Sed in quantum etiam ipsa est finis, præcedit in intentione agentis. Et quamuis forma sit finis operationis, ad quem operatio agentis terminatur: non tamen omnis finis est forma. Est enim aliquis finis intentionis præter finem operationis, vt patet in domo. Nam forma eius est finis terminans operationem ædificatoris, non tamen ibi terminatur intentio eius: sed ad vltiorem finem, quæ est habitatio: vt sic dicatur quod finis operationis est forma domus, intentionis vero habitatio. Debitum igitur esse tale causatum non potest esse ex forma in quantum est forma, quia sic concomitatur causatum: sed vel ex virtute causæ efficientis, vel ex materia, vel ex fine, siue sit finis intentionis, siue finis operationis. Non potest autem dici in Deo, quod effectus eius habeat debitum esse ex materia. Nam cum ipse sit totius esse actor, nihil quolibet modo esse habens præsupponitur eius actioni: vt sic ex dispositione materiæ necesse sit dicere talem vel talè eius esse effectum. Similiter nec ex potentia effectiua. Nam cum eius actiua potentia sit infinita, non terminatur ad vnum nisi ad id quod esset æquale sibi, quod nulli effectui competere potest. unde, si inferiorem sibi effectum producere sit necesse, potentia sua, in quantum in se est, non terminatur ad hunc, vel illum distantiam gradum, ut sic debitum sit ex ipsa virtute actiua talem, vel talem effectum produci. Similiter nec ex fine intentionis. Hic enim finis est diuina bonitas, cui nihil accrescit ex effectum productione. Nec iterum per effectus potest totaliter representari, vel eis totaliter communicari, vt sic possit dici, quod debitum sit talem vel talem Dei effectum esse, vt totaliter diuinam bonitatem participet: sed possibile est effectum multis modis eam participare. unde nullius eorum necessitas est ex fine. Sic ex fine necessitas sumitur, quando intentio finis compleri non potest vel omnino, vel in convenienter, nisi hoc vel illo existente. Relinquitur igitur, quod debitum in operibus diuinis esse non potest nisi ex forma, quæ est finis operationis. Ipsa enim cum non sit infinita habet determinata principia, sine quibus esse non potest: & determinatum modum essendi, ut si dicamus, quod supposito quod Deus intendat hominem facere, necessarium est & debitum, quod animam rationalem ei conferat, & corpus organicum, sine quibus homo esse non potest. Et similiter possumus dicere in vniuerso. Quod enim Deus tale vniuersum constituere voluerit, non est necessarium neque debitum, neque ex fine, neque ex potentia efficiens, neque materia, ut ostensum est. Sed supposito, quod tale vniuersum producere voluerit, necessarium fuit quod tales & tales creaturas produceret, ex quibus talis forma vniuersi conurgeret. Et, cum ipsa vniuersi perfectio, & multitudinem & diuersitatem rerum requirat: quia in vna earum inueniri non potest propter recessum à complemento bonitatis primæ, necesse fuit ex suppositione formæ intentæ, quod Deus multas creaturas & diuersas produceret: quasdam simplices, quasdam compositas, & quasdam corruptibiles, & quasdam incorruptibiles. Hoc autem quidam Philosophi non considerantes, diuersimode a veritate deuiarunt. Quidam namque non intelligentes Deum vniuersi esse authorem, posuerunt materiam non ab alio existentem, & ex eius necessitate, rerum

B

C

D

E

in isto artic.

rum diuersitatem produci, vel secundum raritatem, vel secundum spissitudinem materiae res diuersificantes, vt antiquissimi naturalium Philosophorum: quorum tantum causam materialium perceperunt, vel secundum actionem alicuius causae efficientis, quae secundum diuersitatem materiae diuersos effectus producebat, sicut Anaxago. posuit intellectum diuinum, qui diuersas res producebat, eas a commitione materiae segregando: & sicut Empedo. qui per amicitiam & litem, secundum diuersitatem materiae, diuersos effectus vario modo distinctos, vel coniunctos ponebat. Quorum falsitas apparet ex duobus. Primo ex hoc, quod non ponebant omne esse a primo & summo ente effluere, quod in alia quaestione est ostensum. Secundo, quia secundum eos sequebatur, quod partium vniuersi distinctio, & eorum ordo essent a casu, quia sic necesse erat propter materiae necessitatem. Alij pluralitatem rerum, & modos diuersos earum ex necessitate causae efficientis ponebant, sicut Auic. & eius sequaces. Posuit enim quod primum ens in quantum intelligit seipsum producit vnum tantum causatum quod est intelligentia prima, quam necesse erat simplicitate primi entis deficere: vt potest in quantum potentialitas incepit admisceri actui, in quantum esse recipiens ab alio non est suum esse, sed quodammodo potentia ad illud. Et sic in quantum intelligit primum ens, procedit ab ea alia intelligentia ea inferior: in quantum vero intelligit potentiam suam, procedit ab ea corpus celi, quod mouet: in quantum vero intelligit actum suum, procedit ab ea anima coeli primi: & sic consequenter multiplicatur per multa media res diuersae. Sed haec est positio stare non potest. Primo, quia ponit potentiam diuinam terminari ad vnum effectum, qui est intelligentia prima. Secundo, quia ponit alias substantias praeter Deum esse aliarum creatrices, quod esse impossibile in alia quaestione ostensum est. Sequitur etiam ad hanc positionem, sicut & ad primas, quod decor ordinis vniuersi sit casualis, ex quo rerum diuersitatem non ascribit intentioni finis, sed terminationi potentiarum actiuarum ad suos effectus. Alii vero circa debitum causae finalis errauerunt, sicut Plato & eius sequaces. Posuit. n. quod bonitati Dei ab eo intellecta & amata debitum esset tale vniuersum producere, vt sic optimus optimum produceret. Quod quidem potest esse verum, si solum quantum ad ea quae sunt, respiciamus, non autem si respiciamus ad ea quae esse possunt: hoc enim vniuersum est optimum eorum quae sunt, & quod sit sic optimum, ex summa Dei bonitate habet, non tamen bonitas Dei est ita obligata huic vniuerso, quin melius vel minus bonum aliud vniuersum facere potuisset. Quidam etiam debitum causae formalis non attendentes, sed solum debitum diuinae bonitatis errauerunt, sicut Manichaei: qui cum considerarent Deum esse optimum, crediderunt a Deo esse tantum illas creaturas, quae inter alias sunt optimae, spirituales & incorruptibiles: corporalia vero & corruptibilia alteri attribuuerunt principio. Ex simili est fonte prodiit Origenis error licet huic contrarius. Considerauit enim Deum esse optimum & iustum. vnde ab ipso primo fuisse conditas optimas creaturas solas, & equales existimauit, scilicet rationales creaturas, quibus ex libero arbitrio diuersimode operantibus in bonum, vel in malum consecutum esse dicebat, vt diuersi gradus rerum in vniuerso constituerentur, dicens illas rationales creaturas, quae ad Deum conuerse sunt in angelicam digni-

ratem esse promotas, & secundum diuersos ordines, prout, magis, & minus meruerunt; e contrario vero caritas rationalis, quae per liberum arbitrium peccauerunt in inferiora dicit esse prolapsas, & corporibus alligatas, quasdam quidem Soli, Lunae, & Stellis, quae minus peccauerunt, quasdam vero corporibus hominum, quasdam in demones esse conuersas. Vterque enim error ordinem vniuersi preteri revidetur in sua consideratione, considerando tantummodo singulas partes eius. Ex ipso enim ordine vniuersi potuisset eius ratio apparere, quod ab vno principio nulla meritorum differentia praecedente, oportuit diuersos gradus creaturarum institui, ad hoc, quod vniuersum esset completum (representante vniuerso per multiplices & varios modos creaturarum, quod in diuina bonitate simpliciter, & indistincte praexistit) sicut & ipsa perfectio domus & humani corporis diuersitatem partium requirit. Neutrum autem eorum esset completum si omnes partes vniuersi conditionis existerent: sicut si omnes partes humani corporis essent oculus. Aliarum enim partium deessent officia. Et similiter si omnes partes domus essent tectum, domus complementum & finem suum non consequeretur, vt scilicet ab imbribus & caumatibus defendere possit. Sic igitur dicendum est, quod ab vno primo multitudine & diuersitas creaturarum processit non propter materiae necessitatem, nec propter potentiae limitationem, nec propter bonitatem, nec propter bonitatis obligationem, sed ex ordine sapientiae, vt in diuersitate creaturarum perfectio consisteret vniuersi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut Deus est vnus: ita & vnum produxit. Non solum quia vnum quodque in se est vnum: sed etiam quia omnia quodammodo sunt vnum perfectum, quae quidem vnitatem diuersitatem partium requirit: vt ostensum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod creatura assimilatur Deo in unitate in quantum vnaqueque in se vna est, & in quantum omnes vnum sunt vnitatem ordinis, vt dictum est.

AD TERTIUM dicendum, quod malitia totaliter in non esse consistit: multitudo autem causatur ex ente. Ipsa enim differentia per quam entia diuiduntur adiuuicem, quoddam ens est. vnde Deus non est actor tendendi ad non esse, sed est ois esse actor. non est principium malitiae: sed est principium multitudinis. Sciendum autem quod duplex est vnum: quoddam, scilicet quod conuertitur cum ente, quod nihil addit supra ens nisi indiuisiorem: & hoc vnum priuat multitudinem, in quantum multitudo ex diuisione causatur. Non quidem multitudinem extrinsecam quam vnum constituit, sicut pars: sed multitudinem intrinsecam quae vnitati opponitur. Non enim ex hoc, quod aliquid dicitur esse vnum, negatur quin aliquid sit extra ipsum quod cum eo constituat multitudinem: sed negatur diuisio ipsius in multa. Aliud vero vnum est quod est principium numeri, quod supra rationem entis addit mensurationem. Et huius vniuersi multitudo est priuatio, quia numerus fit per diuisionem continui. Nec tamen multitudo priuat vnitatem totaliter, cum diuisio toto adhuc remaneat pars indiuisa: sed remouet unitatem totius. Sed malitia quantum est in se remouet bonitatem, multo modo eam constituens: nec ab ea constituitur.

AD QUARTUM dicendum, quod ens alio modo se habet ad ea, quae sub ente continentur: & alio modo animal, vel quodlibet aliud genus ad species suas. Species enim addit supra genus, vt homo supra animam differentiam aliquam.

9. phy. apud
Aristo. com.
87. & 77. 1. 2.
Et. phys. 1.
c. 2. & 118.
6. dicitur.

Ar. 4. 1. & 2.
1111. q.

Lib. 9. met.
c. 1. p. 4.

Ar. 4. huius
d.

Li. 1. perlay.
c. 6. 7. & 8.

aliquam, quæ est extra essentiam generis. Animal. n. nominat tantum naturam sensibilem, in qua rationale non continetur: sed ea, quæ continentur sub ente, non addunt aliquid supra ens quod sit extra essentiam eius. unde non oportet quod illud quod est causa animalis in quantum est animal, sit causa rationalis in quantum huiusmodi. Oportet autem illud, quod est causa entis in quantum est ens, esse causam omnium differentiarum entis: & per consequens totius multitudinis entium.

AD QUINTVM dicendum, quod appropriatio cause ad effectum attenditur secundum assimilationem effectus ad causam. Assimilatio autem creaturæ ad Deum attenditur secundum hoc, quod creatura implet id quod est ipsa est in intellectu & voluntate Dei. Sicuti artificia simulantur artificii in quantum in eis exprimitur forma artis, & ostenditur voluntas artificis de eorum constitutione. Nam sicut res naturalis agit per formam suam: ita artifex per suum intellectum & voluntatem. Sic igitur Deus propria causa est uniuscuiusque creaturæ, in quantum intelligit & vult unamquamque creaturam esse. Quod autem dicitur idem non posse esse plurimum proprium, intelligendum est quod sit propriatio per adæquationem: quod in proposito, non contingit.

AD SEXTVM dicendum, quod solutio patet ex dictis.

AD SEPTIMVM dicendum, quod licet sit quedam similitudo creaturæ ad Deum, non tamen est adæquatio. unde non oportet, quod si unitas Dei caret omnimultitudine & compositione, quod propter hoc oporteat talem esse creaturæ unitatem.

AD OCTAVVM dicendum, quod licet effectus non possit excedere causam suam: tamen causa potest excedere effectum. Et ideo, licet ab una causa possint procedere plures effectus: tamen non potest unus effectus a pluribus causis immediate procedere.

AD NONVM dicendum, quod licet eadem sit potentia in Deo generandi & creandi secundum rem, non tamen idem respectus in utraque connotatur. Sed potentia generandi connotat respectum ad id, quod procedit ad naturam, & ideo oportet tantum unum esse. Sed potentia creandi importat respectum ad id, quod procedit per voluntatem. unde non oportet quod sit unum.

AD X. dicendum, quod non oportet (sicut dictum est) huiusmodi unitatem esse in creatura, & in Deo, licet creatura Deum in unitate imitetur.

AD XI. dicendum, quod quamvis actio Dei sit una & simplex, quia est eius essentia: non tamen oportet, quod sit unus tantum effectus, sed multi, quia ex actione diuina procedit effectus secundum ordinem sapientie & arbitrium voluntatis.

AD XII. dicendum, quod quando exemplatum perfecte representat exemplar ab uno exemplari, non est nisi unum exemplatum, nisi per accidens, in quantum exempla materialiter distinguuntur. Creaturæ vero, non perfecte imitantur suum exemplar. unde diuersimode possunt ipsum imitari, & sic esse diuersa exempla, perfectus autem modus imitandi est vnus tantum. Et propter hoc filius qui perfecte imitatur patrem, non potest esse nisi unus.

AD XIII. dicendum, quod licet forma intellectus diuini sit una tantum secundum rem, est tamen multiplex ratione, secundum diuersos respectus ad creaturam: prout scilicet intelliguntur creaturæ diuersimode formam diuini intellectus imitari.

AD XIII. dicendum, quod isti diuersi respectus ad creaturam non solum sunt in intellectu nostro: sed etiam

A in intellectu diuino. Nec tamen diuersa aliqua sunt in intellectu diuino: in quibus Deus intelligat, quia intelligit tantum uno, quod est sua essentia: sed sunt ibi multa, ut ab ipso intellecta. Sicut enim nos intelligimus quod creatura potest Deum multipliciter imitari: ita & Deus hoc intelligit, & per consequens intelligit diuersos respectus creaturæ ad Deum.

AD XV. dicendum, quod sicut Deus uno intelligit omnia: ita etiam & per unam apprehensionem. Nam actum intellectus oportet esse unum vel multos, secundum unitatem vel multitudinem principij, quo intelligitur.

AD XVI. dicendum, quod licet multitudo præter multam non sit nisi ratio, multitudo tamen in multis, est etiam in rerum natura. Sicut etiam animal commune non est, nisi ratione, natura tamen animalis est in singularibus. Et propter hoc, multitudinem & animalis naturam, oportet reducere in Deum, sicut in causam.

AD XVII. dicendum, quod vniuersum quod est a Deo productum: est optimum respectu eorum quæ sunt, non tamen respectu eorum, quæ Deus facere potest.

AD XVIII. dicendum, quod ratio illa tenet, quando id quod est ad finem potest totaliter & perfecte consequi finem per modum adæquationis, quod in proposito non contingit.

AD XIX. dicendum, quod illa ratio est Orig. nec habet magnam efficaciam. Non enim est contra iustitiam quod inæqualia equalibus dentur, nisi quando alicui redditur debitum, quod in prima rerum creatione non potest dici. Quod enim ex propria liberalitate datur, potest dari plus vel minus secundum arbitrium dantis, & secundum quod eius sapientia requirit.

AD XX. dicendum, quod licet creaturæ aliæ sint angelis inferiores, tamen earum productio requirit in finitam virtutem producentis, in quantum per creationem producuntur in esse, utpote non ex præiacenti materia factæ. Et ideo omnes creaturæ, quæ non sunt factæ ex præiacenti materia, oportet dicere a Deo esse creatas.

AD XXI. dicendum, quod cum creatio terminetur ad esse tamquam ad proprium effectum, impossibile est dicere, ea quæ a Deo creantur, ab angelis formas habere, cum omne esse sit a forma.

AD XXII. dicendum, quod licet quicquid Deus facit in se sit unum, tamen hæc unitas (ut dictum est) non remouet omnem multitudinem: sed manet illa cuius unum est pars.

AD XXIII. dicendum, quod verbum philosophicum dicit, quod Deus nihil intelligit extra se, non est intelligendum, quasi Deus ea quæ sunt extra ipsum non intelligat: sed quia illa etiam quæ extra ipsum sunt, non extra se, sed in se intuetur, quia per essentiam suam omnia alia cognoscit.

AD XXIII. dicendum, quod creatura dicitur esse in Deo dupliciter, uno modo sicut in causa gubernante, & conseruante esse creaturæ. Et sic præsupponitur esse creaturæ distinctum a creatore ad hoc, quod creatura a Deo esse dicatur. Non enim intelligitur creatura conseruari in esse, nisi secundum quod iam habet esse in propria natura, secundum quod esse creaturæ a Deo distinguitur. unde creatura hoc modo in Deo existens non est creatrix essentia. Alio modo dicitur creatura esse in Deo, sicut in virtute cause agentis: vel sicut in cognoscente. Et sic creatura in Deo est ipsa essentia diuina: sicut dicitur Ioan. j. quod factum est in ipso vitæ erat. Quamuis autem hoc modo creatura in Deo existens sit diuina essentia, non tamen per istum modum

In solutione præced.

In respon. ad 7. arg.

7. peric. c. 7. & 8.

D. 48.

D. 49.

In solut. ad 7. argum.

Lib. 12. med. c. 51. to. 3.

dum est ibi una tantum creatura, sed multa. Na est sentia Dei est sufficiens medium ad cognoscendū diuersas creaturas, & sufficiens uirtus ad eas producendas.

ARTICVLVS XVII.

Verum mundus semper fuerit.

1. p. q. 49. ar. 1. Et 1. d. 1. q. 1. 2. 5. & d. 2. q. 1. ar. 1. Et 2. cont. c. 54. & 37. c. 4. 1. 2. rum a prin.

DECIMO SEPTIMO Quæritur. Verū mundus semper fuerit. Et uidetur, quod sic: quia proprium semper cōsequitur id cuius est proprium: sed sicut dicit Dionysius quarto cap. cele. Hiera, proprium est diuinæ bonitatis ad communicationem sui ea, quæ sunt uocare: quod quidem fit creaturas producendo. Cum ergo diuina bonitas semper fuerit, uidetur, quod semper creaturas in esse produxerit. Et ita uidetur, quod semper fuerit mundus.

Lib. 8. con. 8. tom. 2.

Pret. Deus non denegauit alicui creaturæ id, cuius est capax secundum suam naturam: sed aliqua creaturæ sunt, quarum natura est capax, ut semper fuerit, sicut cœlum, ergo uidetur, quod hoc fuerit cœlo collatum, ut semper esset. Sed cœlo existere oportet ponere alias creaturas esse, sicut probat Philosophus in secundo de cœlo, & mundo. ergo uidetur, quod mundus fuerit semper. Probatio mediæ, oē quod est incorruptibile, habet uirtutem, ut sit semper: quia si haberet uirtutem ut esset aliquo tempore determinato tantum, non posset esse semper, & ita non esset incorruptibile. Cœlum autem est incorruptibile, ergo habet naturam, quod sit semper. Sed dicēdū, quod cœlum non est simpliciter incorruptibile. Decideret. n. in nihilum nisi per uirtutem Dei continetur in esse. Sed contra. Non est reputandum aliquid esse possibile uel contingens, pp hoc, quod eius destructio sequitur ex destructione consequentis: licet. n. hominē esse aīal sit necessarium, tñ destructio eius sequitur ad destructionem huius consequentis, hominem esse substantiam. Nō ergo vī. q. pp hoc posset dici, cœlum esse corruptibile: quia eius non esse sequitur ad aliquam positionem, qua ponitur Deus suam continentiam subtrahere creaturis.

Lib. 9. met. 4.

Pret. Sicut Auicenna probat in sua Metaphysica, quilibet effectus in comparatione ad suam causam est necessarius, quia si posita causa non necessario sequitur effectus, adhuc posita causa possibile erit effectum esse uel non esse: quod autem est in potentia, non reducitur in actum nisi per id quod est actu. unde oportebit, quod præter causam prædictam, sit aliqua alia causa, quæ faciat effectum prodire in actum ex potentia: qua possibile erat ipsum esse uel non esse posita causa. Ex quo potest accipi, quod posita causa sufficienti necesse est ipsum poni. Sed Deus est causa sufficiens mundi. Cum ergo Deus fuerit semper, & mundus fuit semper.

Gl. interlinearis ibi.

Pret. Oē quod est ante tempus, est æternū. Aeuū enim non est ante tempus, sed incepit simul cum tempore: sed mundus fuit ante tempus. Fuit. n. creatus in primo instanti temporis, quod constat esse ante tempus. Dicitur enim Gen. 1. In principio creauit Deus cœlum, & c. Glo. 1. In principio temporis, ergo mundus fuit ab æterno.

Pret. Idē manens idem, semper facit idem, nisi impediatur. Sed Deus semper idem manet: sicut in Psalmo legitur. Tu autem idem ipse es. Cum igitur in sua actione impedi non possit propter infinitatem suæ potentie, uidetur quod semper idem faciat. Et ita cum aliquando mūdum produxerit, uidetur

quod etiam semper ab æterno produxerit. **P**ret. Sicut homo necessario uult suam beatitudinem: ita Deus necessario uult suam bonitatē, & quæ ad eam pertinet. Sed ad bonitatē diuinam pertinet productio creaturarū in esse, ergo hoc Deus necessitate uult: & ita uidetur quod ab æterno producere creaturas uoluerit, sicut uoluit ab æterno bonitatē suam esse. Sed dicendum, quod ad bonitatem Dei pertinet quod creaturæ producatur in esse, nō autem quod producantur in esse ab æterno. Sed cōtra. Maioris liberalitatis est aliquid citius dare, quā tardius. sed liberalitas diuinæ bonitatis est infinita. ergo uidetur quod ab æterno esse creaturis dederit.

Pret. Aug. dicit. Illud dico te uelle: quod facis si potes. Sed Deus ab æterno uoluit mundum producere: aliās fuisset mutatus si accessisset ei noua uoluntas mundi creandi. Cum ergo nulla impotentia ei contentia, uidetur quod ab æterno mundum produxerit.

Pret. Si mundus nō semper fuit, antequā mundus esset, aut erat possibile ipsum esse: aut nō. Si nō erat possibile, ergo impossibile erat ipsum esse, & necesse non esse: & sic numquam fuisset in esse productus. Si autē possibile erat eum esse, ergo erat aliqua potentia respectu ipsius: & ita erat aliquid subiectū suæ materia, cum potētia nō nisi in subiecto esse possit. Sed si fuit materia, fuit & forma: cū materia nō possit omnino esse a forma denudata. ergo fuit aliquid corpus compositum ex materia & forma, & ex consequenti fuit totum uniuersum.

Pret. Omne quod fit actu, postquam fuit possibile fieri, educitur de potentia in actū. Si ergo mundum fuit possibile fieri, antequam esset, oportet dicere mundum educitū esse de potentia in actum, & ita materiam præcessisse & fuisse æternā. Ex quo sequitur idem quod prius.

Pret. Omne agens, quod de nouo incipit agere, mouetur de potētia in actum: sed hoc Deo nō potest competere, cum ipse sit omnino immobilis. ergo uidetur quod ipse nō incipit de nouo agere, sed quod ab æterno mundum produxerit.

Pret. Agens per uoluntatem, si incipit facere quod prius uolebat, cum antea nō fecisset, oportet ponere aliquid esse nunc inducens ipsum ad agendum, quod prius non inducebat: quod est quodāmodo expergefaciens ipsum. Sed non potest dici, quod aliquid aliud fuerit præter Deum ante mundum, quod de nouo eū induxerit ad agendum. Cum ergo ab æterno uoluerit mūdum facere (alias uoluntati eius aliquid creuisset): uidetur quod ab æterno fecerit.

Pret. Nihil mouet uoluntatem diuinā ad agendum, nisi bonitas eius. Sed bonitas diuina semper eodem modo se habet, ergo & uoluntas Dei semper se habet ad productionem creaturarum, & ita ab æterno creaturas produxit.

Pret. Illud quod est semper in principio & in fine sui nunquam incipit nec desinit: quia unaquæque res est post sui principium & ante sui finem. Sed tempus semper est in sui principio, & in sui fine: nihil enim est temporis nisi instans, quod est finis præteriti, & principium futuri. ergo tempus nunquam incipit nec desinit, sed semper est, & per consequens motus semper, & mobile semper, & totus mundus. Tempus enim non est sine motu, nec motus sine mobili, nec mobile sine mundo. Sed dicendum, quod primum instans temporis non est finis præteriti, nec ultimum principium futuri.

Sed